TEOLOGIE SISTEMATICĂ

Decretul „Haec Sancta” și importanța sa în cadrul conciliului de la Konstanz (1414-1418)*

Drd. Gabriel-Nicolae Bleahu**

Abstract: The solution found by the decree „Haec Sancta” was the main pawn in solving the problem within the Western Church, which arose at the end of the 14th century. Thanks to this decree, it was possible to elect a new pope, and by his election, to end the schism and to reorganise the Western church. Those who dealt with the translation of the original text of the decree „Haec Sancta” shed light, by exegesis on the text of the decree „Haec Sancta”, the origin of the council, the importance of the decree and its necessity to resolve the moment of sad remembrance of the life of the Western Church. However, the decree, has been challenged on numerous occasions, being considered only a solution of damage, and some, more critical, said that it is a heretical theory that is a reference to the constitution of the Roman Catholic Church.

Keywords: Council of Constance, The decree ,,Haec Sancta”, The Great Schism of the Western Church, Three Popes at the same time, The Emperor Sigismund of Luxembourg Jean Gerson, Pierre d Ailly.

Introducere

Conciliul de la Konstanz (1414-1418) a fost unul dintre cele mai importante evenimente ale Evului Mediu târziu, atât din punct de vedere politic, cât și religios. În prima parte, ședințele conciliului au fost organizate sub egida Papei Ioan al XXIII-lea[1] (1410-1415, Pisa), care a dorit să se impună în fața celorlalți doi, Papa Benedict XIII (1394-1417)[2] și Papa Grigorie XII (1406-1415)[3]. Totuși, cu tot efortul său de a-și păstra poziția, discuțiile au evoluat într-o altă direcție, punându-se în discuție o reorganizare a Bisericii Apusene.

---

* Studiul de față a fost redactat sub coordonarea Pr. Prof. univ. dr. Ioan-Vasile Leb care și-a dat avizul pentru publicare.

** Doctorand la Școala Doctorală de Teologie ,,Isidor Todoran”, Facultatea de Teologie Ortodoxă, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca, email:bleahugabrielnicolae1992@yahoo.com

[1] Ansgar Frenken, *Das Konstanzer Konzil*, W. Kohlhammer Verlag, Stuttgart, 2015, pp. 67-68.

[2] Howard Kaminsky, ,,The Politics of France's Subtraction of Obedience from Pope Benedict XIII, 27 July, 1398”, *în: Proceedings of the American Philosophical Society*,Vol. 115 (1971), no. 5, p. 367.

[3] Walter Ullmann, *A Short History of the Papacy in the Middle Ages,* Routledge Verlag, 2003, pp. 194-195.

În rândul celor prezenți la conciliu s-a născut ideea că, pentru reunificarea Bisericii scindate, cei trei papi trebuie să abdice voluntar. Aceștia s-au așteptat la refuzul papilor de a abdica voluntar, de aceea au luat în considerare o înfruntare a lor, iar printr-un decret adoptat în cadrul conciliului, papii să fie eliberați din funcție[4].

Papa Ioan al XXIII-lea, în urma acestor dezbateri, a observat că discuțiile din cadrul lucrărilor Conciliului nu mai sunt favorabile pentru cauza sa. Drept urmare, decide să părăsească orașul Konstanz, sperând la suspendarea Conciliului și la câștigarea timpului necesar pentru o reorganizare a evenimentelor viitoare[5].

Această diversiune nu a avut impactul dorit, deoarece foarte puțini cardinali l-au urmat pe Papa Ioan al XXIII-lea. Totuși, părăsirea orașului de către Papa Ioan al XXIII-lea, sub autoritatea căruia a fost întrunit conciliul, a creat un moment de suspans în Konstanz. Starea de confuzie s-a răspândit rapid, fiind nevoie de intervenția învățatului teolog parizian Jean Gerson. În acest moment, a început să prindă contur ideea de superioritate a conciliului asupra puterii papale, unul dintre promotorii acestei teorii fiind teologul parizian Jean Gerson. Acesta a propus continuarea lucrărilor fără autoritatea papală. Împăratul Sigismund de Luxemburg (1368-1437)[6], de asemenea, a susținut continuarea lucrărilor Conciliului, dorind o rezolvare cât mai rapidă a problemei din sânul Bisericii Apusene. ,,Sigismund a împiedicat cu un efort personal prin blocarea orașului o divergență rapidă a întâlnirii"[7].

Impactul cel mai puternic asupra celor din Konstanz l-a avut cuvântarea corifeului cardinal parizian Jean Gerson. Cardinalul francez și-a intitulat predica ,,după cuvintele lui Iisus Hristos", ,,Ambulate dum lucem habetis"[8] - ,,Mergeți, atâta timp cât aveți lumina", In. 12, 35.

Prin acest verset de impact s-a așezat Conciliul, din nou, pe drumul marilor schimbări din sânul Bisericii Apusene. Jean Gerson a explicat originea legitimității conciliului și motivul pentru care se pot continua ședințele independent de voința papei. În opinia sa, nu doar papa este capul Bisericii, ci și creștinii fac parte din aceasta. Prin urmare, conciliul general, ca reprezentant al bisericii, trebuie să fie organizat mai puțin ca unul de la papă și mai mult ca unul de la Duhul Sfânt, aceasta fiind transmisă până

[4] Nadja Kloss, *Die causa unionis auf dem Konstanzer Konzil (1414-1418),* Grin Verlag, Norderstedt, 2009, p.7.

[5] Thomas Martin Buck, Herbert Kraume, *Kirchen Politik Weltgeschehen Alltagsleben,* Thorbecke Verlag, Ostfildern, 2013, pp. 103-111.

[6] Thomas Martin Buck, Herbert Kraume*, Kirchen Politik....*, pp. 66-67.

[7] Daniel Gaschick, Christian Würtz, *Das Konstanzer Konzil. Eine kleine Geschichte*, Der Kleine Buch Verlag, Karlsruhe, 2014, p. 49; Despre acestă susținere se amintește și în: Ferdinand Gregorovius, *Geschichte der Stadt Rom im Mittelalter*, Band II. 2, Deutscher Taschenbuch Verlag, München, 1988, p. 859: Autorul susține că, Jean Gerson a fost un susținător al independenței puterii imperiale față de papă și al dreptului împăratului de a organiza conciliul, fiind aliatul cel mai puternic a lui Sigismund. El a fost unul dintre cei care au promovat principiul că prin conciliu este reprezentată întreaga biserică universală și de aceea este superior papei.

[8] Serena Masolini, ,,Unity, Authority, and Ecclesiastical Power: Augustinian Echoes in the Works of Jean Gerson at the Council of Constance", *în: The Catholic Historical Review*, vol. 106 (2020), no. 4, p. 516.

astăzi de la Hristos. Acesta consideră că toți cei din cadrul Bisericii[9] trebuie să-i acorde ascultare Conciliului indiferent de statutul și funcția pe care o dețin[10]. Tot în această predică, Jean Gerson s-a reîntors la scrierile sale timpurii din anul 1409, unde a menționat principiul că fiecare comunitate liberă are dreptul să-și judece conducătorii[11].

Această predică a convins o parte din participanți că ședințele Conciliului nu trebuie oprite. Așadar, s-a constituit polul opus contra celor care au dorit blocarea oricărei activități în lipsa papei. Deși la început au existat voci care au criticat opinia cardinalului francez, treptat, aceasta a fost acceptată ca soluția potrivită pentru rezolvarea situației de moment. După ce s-a ajuns la un consens, papa Ioan al XXIII-lea, acum ascuns în Schaffhausen, a fost somat să renunțe la eforturile sale persistente de a dizolva Conciliul și să accepte fiecare decizie a Conciliului abandonat[12]. Dacă până acum tema întrunirii a fost ,,conciliul fără papă", de acum încolo dezbaterea s-a desfășurat în jurul motto-ului ,,conciliul împotriva papei"[13].

Această dezbatere a stat la baza formulării decretului ,,Haec Sancta", decret care a jucat un rol important în alegerea unui nou papă recunoscut de toți. Datorită acestui decret a putut fi evitată dizolvarea Conciliului după fuga Papei Ioan al XXIII-lea. Prin aceasta s-a decis posibilitatea ca Biserica să poată organiza un Conciliul general în situații excepționale fără binecuvântarea papei[14] sau fără un proces verbal semnat de către acesta. Decretul se aplică și în cazul unui papă ales legitim care duce o viață conformă cu canoanele bisericești, dacă acesta nu dorește să organizeze un conciliu general pentru rezolvarea unei deviații dogmatice sau canonice apărute în sânul conducerii instituției[15].

Disputele premergătoare adoptării decretului

Prima ședință, după ce s-a decis continuarea lucrărilor conciliului fără papă, s-a organizat la data de 26 Martie 1415 în prezența împăratului și a doi cardinali din cei doisprezece, d'Ailly și Zabarella, iar participarea episcopilor a fost, de asemenea, redusă. După cum am amintit mai sus, la început, o mare parte din cardinali au contestat decizia de a continua lucrările din cadrul conciliului, susținând că acestea nu sunt legitime. Cardinalii au motivat că nu există autoritate papală ca argument în fața celor care au susținut conciliarismul. Aceștia au pretins că este necesar în sesiu-

[9] August Franzen, ,,Konstanzer Konzil. Probleme, Aufgabe und Stand der Konzilsforschung", în*: Concilium Internationale Zeitschrift für Theologie*, nr. 1 (1965) p. 556.

[10] Daniel Gaschick, Christian Würtz, Das Konstanzer Konzil…, p. 49.

[11] John T. McNeil, ,,Die Bedeutung des Konziliarismus"; în: Remigius Bäumer (Hrsg.), *Die Entwicklung des Konzliarisums*, Wissenschaftliche Buchgesellschaft, Darmstadt, 1976, pp. 91-93.

[12] Daniel Gaschick, Christian Würtz, *Das Konstanzer Konzil*…, pp. 49-52.

[13] Thomas Martin Buck, Herbert Kraume*, Kirchen Politik*…, p. 116.

[14] Nobert Rotzinger*, Das Konzil von Konstanz. Die Beanspruchung der Superiorität des Konzils über den Papst zur Beseitigung des Schismas und die Bedeutung der Oberhoheit in Angelegenheiten der Kirchenreform*, BoD Verlag, Norderstedt, 2014, pp. 26-27.

[15] Daniel Gaschick, Christian Würtz, *Das Konstanzer Konzil*…, p. 49.

nea următoare, din data de 30 Martie, să se renunțe la decizia anterioară de a continua activitatea fără papă[16].

Deși a existat acel conflict, din 26 martie 1415, s-a decis că, din cauza „retragerii domnilor noștri papi", nu s-a dizolvat nimic și nici nu s-a pus în discuție mutarea într-o altă locație. De aceea, toți au rămas în Konstanz până la rezolvarea acestei probleme spinoase, care a îngreunat desfășurarea normală a vieții bisericești[17].

Pentru a evita o nouă dispută în cadrul Conciliului, s-a stabilit o nouă modalitate de reprezentare pentru delimitarea cardinalilor care au obiectat împotriva continuării sesiunilor fără papă. Cu toate că aceștia nu au fost de acord, vociferând[18] un timp, totuși împărțirea a fost făcută, iar votul s-a constituit prin reprezentarea pe națiuni. În prima fază, au făcut parte italienii, germanii, francezii și englezii,[19] iar mai târziu au fost incluși și spaniolii în rândul celor care au avut drept de vot.[20] De menționat că, latura laică prin acest vot pe națiuni a devenit mai puternică decât cea bisericească, de aceea Sigismund i-a avut ca apropiați în cadrul Conciliului pe deputații națiunilor, în timp ce cardinalii ezitanți au fost marginalizați.[21]

Reprezentații națiunilor și-au dat imediat întâlnire,[22] încercând să formuleze un decret prin care „să argumenteze autoritatea conciliului independent de papă". În acest context s-a amintit și predica lui Jean Gerson, în care s-a afirmat că un conciliu are puterea nemijlocită de la Hristos și Duhul Sfânt, în lipsa unui papă legitim -„fără existența unui papă legitim". Prin cuvintele „fără existența unui papă legitim" s-a transmis dorința de a continua lucrările „într-o formă compatibilă cu cea a legii bisericești", fiind vizați cei sceptici. Scepticii considerau că o întâlnire poate fi întreprinsă doar în cazul în care un papă este eretic sau când nu respectă rânduiala bisericii. [23] Astfel că, la data de 30 Martie, s-a făcut un compromis important pentru continuarea conciliului.

Papa Ioan al XXIII-lea, după ce a aflat despre decretul adoptat în data de 30 martie, a încercat să mute atenția de la Konstanz asupra persoanei sale, încercând să părăsească locul unde s-a refugiat. Există două ipoteze privitoare la noua locație spre care s-ar fi îndreptat. O primă ipoteză, susținută de cei care s-au ocupat de această problematică, este că acesta s-ar fi îndreptat spre regele francez, pregătindu-și o fugă în

---

[16] Daniel Gaschick, Christian Würtz, *Das Konstanzer Konzil*…, p. 50.

[17] Thomas Martin Buck, Herbert Kraume, *Kirchen Politik*…, p. 116.

[18] Jedin Hubert, „Bischöfliches Konzil oder Kirchenparlament? Ein Beitrag zur Ekklesiologie der Konzilien von Konstanz und Basel", în: Remigius Bäumer (Hrsg.), *Die Entwicklung des Konziliarismus*…, p. 214.

[19] Daniel Gaschick, Christian Würtz, *Das Konstanzer Konzil*…, p. 50.

[20] Nobert Rotzinger, *Das Konzil von Konstanz. Die Beanspruchung...*, p. 49.

[21] W. Brandmüller, *Das Konzil von Konstanz 1414-1418. Bis zur Abreise Sigismunds nach Narbonne*, Schönigh Verlag, Pderborn, 1991, pp. 239-249.

[22] Thomas Martin Buck, Herbert Kraume, *Kirchen Politik*..., p. 116. În data de 29 Martie, s-au întâlnit germanii, francezii și englezii care au redactat patru articole prin care au întărit autoritatea consiliului și au condamnat fuga papei, în timp aceste patru articole au devenit temeilia decretului.

[23] Daniel Gaschick, Christian Würtz, *Das Konstanzer Konzil*…, p. 50.

Franța, dorind de asemenea, mutarea conciliului la Avignon. Papa Ioan al XXIII-lea a avut pentru o scurtă perioadă orașul francez ca reședință. O a doua ipoteză este că acesta s-ar fi îndreptat spre Mainz, unde episcopul s-a aflat de partea sa[24].

Papa Ioan al XXIII-lea, fiind ,,puternic afectat" de cele întâmplate la Konstanz, și-a retras promisiunea pe care a făcut-o la începutul Conciliului de a abdica. Acesta a susținut că a fost forțat de împrejurări și că din acest motiv cele promise nu sunt valide, poruncindu-le susținătorilor săi să se înapoieze neîntârziat la el.

După acest eveniment, Conciliul a fost, din nou, aproape de autodizolvare. Prin urmare, împăratul Sigismund a fost pus în situația de a-și folosi toată energia pentru a calma spiritele și pentru a fi constituită o nouă ședință în data de 6 aprilie. Aceasta a fost condusă de învățații universității din Paris. Conciliariștii[25] au reușit să aducă discuțiile, încă o dată, pe linia de plutire[26].

În mod previzibil, patru dintre cardinali au stat departe de întâlniri, iar printre aceștia s-a aflat inclusiv Pierre d`Ailly[27]. Chiar dacă cei opt rămași au mers în continuare la susținerea ședințelor, au semnat înainte în fața unui notar, consimțind că ei nu sunt hotărâți să aprobe acest decret radical[28].

Această ședință a fost una formală, pentru că națiunile au avut deja decizia formulată încă de la ședința a patra. Împotriva acestei decizii s-a manifestat cardinalul Zabarella, care a respins articolul cu referire la superioritatea conciliului peste papă[29]. Zabarella a fost profesor la universitatea din Padova, fiind numit, în anul 1411, de către Papa Ioan al XXXIII-lea, în funcția de cardinal în colegiul cardinalilor[30].

În cele din urmă, acesta a refuzat să citească decretul și să-l supună votului. Ba mai mult, toți cardinalii i s-au alăturat, iar într-un final această sarcină a căzut pe umerii episcopului, Andreas de Posen, care a citit în plen textul. Textul decretului a fost adoptat împotriva voinței cardinalilor[31].

Prin efortul teologilor parizieni s-a reușit adoptarea, în cele din urmă a decretului, după lungi dispute pe seama lui, ceea ce a dat, automat, putere conciliului general să-i demită pe papii schismatici[32].

---

[24] Daniel Gaschick, Christian Würtz, *Das Konstanzer Konzil…*, p. 50.

[25] Jürgen Miethke, ,,Konziliarismus", în: Karl-Heinz Braun (Hrsg. et. al.), *Das Konstanzer Konzil. Essays*, Theiss Verlag, Darmstadt, 2013, p. 77: Hubert Jedina a explicat conciliarismul într-un Lexicon ca învățătură a secolului al XV-lea, care a fost innstruită și folosită pentru conciliul de reformă a superiorității conciliului peste papă.

[26] Daniel Gaschick, Christian Würtz, *Das Konstanzer Konzil…*, p. 50.

[27] August Franzen, *Konstanzer Konzil…*, p. 567.

[28] Nobert Rotzinger, *Das Konzil von Konstanz. Die Beanspruchung der Superiorität des Konzils über den Papst zur Beseitigung des Schismas und die Bedeutung der Oberhoheit in Angelegenheiten der Kirchenreform*..., p. 36.

[29] Thomas Martin Buck, Herbert Kraume, *Kirchen Politik Weltgeschehen Alltagsleben*…, p. 116.

[30] Jürgen Miethke, *Via concilii II decreto Haec sancta e il conciliarismo del concilio di Costanza*, în: *Cristianesimo nella storia* 37 (2016), nr. 1., p. 78.

[31] Nobert Rotzinger, *Das Konzil von Konstanz. Die Beanspruchung*..., pp. 37-38.

[32] Daniel Gaschick, Christian Würtz, *Das Konstanzer Konzil…*, p. 50.

După adoptarea decretului, papa Ioan al XXIII-lea a fost prins, a fost judecat de către Conciliu, iar în data de 29 mai a fost depus din treapta papală[33].

Papa Grigorie și-a asumat, într-un final, decizia celor din Conciliu i a citit o bulă prin care a autorizat „întrunirea conciliului convocată de împărat". Mai târziu, în data de 4 iulie, a enunțat intențiile sale de supunere față de poziția adoptată de cei prezenți la ședința din data de 6 aprilie. Papa Benedict al XIII-lea a reacționat destul de violent, chiar dacă nu a mai avut susținerea Franței, care s-a dezis de el, acesta căutând susținere la curtea regelui de Aragon.[34]

De asemenea, a susținut că a fost ales legitim și nu ar avea nici un motiv să renunțe la poziția sa. Într-un final, dându-și seama că susținerea sa este vizibil în scădere, s-a refugiat împreună cu apropiații lui la Peniscola, loc numit de acesta „arca lui Noe" sau adevărata biserică. Această mișcare i-a fost fatală, deoarece la scurt timp și-a pierdut susținătorii, inclusiv pe regii de Aragon[35], Castilia, Navarra și Portugalia. Nu a mai rămas decât începerea procesului de judecată în cadrul conciliului, iar cel din urmă schismatic (Papa Benedict al XIII-lea) a fost depus în data de 26 iulie 1417[36].

Prin reformularea decretului[37] și prin adoptarea sa, reforma conciliaristă și-a îndreptat atenția spre reorganizarea Bisericii, fără să se întâmpine probleme, în mod expres, din partea unui papă eretic. Au fost redactate sancțiuni dure pentru papii care nu s-au supus decretului. În ultima parte a ședinței a cincea a conciliului s-a adoptat decretul cu consimțământului celor patru națiuni, dar cu refuzul tuturor cardinalilor. În perioada următoare „Haec Sancta" a devenit „Magna Charta" a conciliarismului[38].

Textul decretului

Conciliul de la Konstanz 1414-1418; Autoritatea conciliilor: Sesiunea V, 6, April 1415. (Decreta 385; Mansi XXVII, 590 sq.)

Haec sancta synodus Constantiensis generale concilium faciens, pro exstirpatione praesentis schismatis, et unione ac reformatione ecclesiae Dei in capite et in membris fienda, ad laudem omnipotentis Dei in Spiritu sancto legitime congregata, ad consequendum fa-

[33] Nobert Rotzinger, *Das Konzil von Konstanz. Die Beanspruchung* …, p. 43.

[34] Nadja Kloß, *Die causa unionis auf dem Konstanzer Konzil (1414-1418*)..., pp.7-8.

[35] Nobert Rotzinger, *Das Konzil von Konstanz. Die Beanspruchung*..., p. 48.

[36] Nadja Kloss, *Die causa unionis auf dem Konstanzer Konzil (1414-1418)*…, p. 9.

[37] Nobert Rotzinger, *Das Konzil von Konstanz. Die Beanspruchung*…, p. 38: Decretul a fost prezentat într-o nouă formulare, pentru că în ședința a patra un pasaj a fost șters de către Zabarella. Prin acaestă reformulare s-a extins competența conciliului și la reforma bisericii la cap și la membre, nevoia de reformă a papiilor și a curiei, i s-a dat puterea conciliului să exercite dreptul de corectare asupra papilor.

[38] Daniel Gaschick, Christian Würtz, *Das Konstanzer Konzil*… p. 51.

cilius, securius, uberius et liberius unionem ac reformationem ecclesiae Dei ordinat, diffinit, statuit, decernit, et declarat, ut sequitur.[39]

Acest sfânt conciliu de la Konstanz, făcând un conciliu general pentru eliminarea schismei prezente și pentru unirea și reforma Bisericii, care trebuie făcută la cap și la membre, spre lauda omniprezentului Dumnezeu și întrunit în legitimitatea Duhului Sfânt, ordonă, definește, decide, explică, consacră, negreșit, încrezător, roditor, liber pentru unirea și reforma bisericii, cum urmează[40].

Et primo declarat, quod ipsa in Spiritu sancto legitime congregata, generale concilium faciens, et ecclesiam catholicam militantem repraesentans, potestatem a Christo immediate habet, cui quilibet cuiuscumque status vel dignitatis, etiam si papalis exsistat, obedire tenetur in his quae pertinent ad fidem et exstirpationem dicti schismatis, ac generalem reformationem dictae ecclesiae Dei in capite et in membris.[41]

Primul declarat, pentru că de la sine se întrunește în legitimitatea Duhului Sfânt, făcând un conciliu general, reprezentând biserica universală militantă, având puterea nemijlocită de la Hristos, oricare indiferent de statut sau demnitate, chiar papă dacă este, este obligat să asculte în acele chestiuni cu referire la credință și la terminarea schismei amintite precum și cele care țin de reforma generală a bisericii lui Hristos la cap și la membre[42].

Item, declarat, quod quicumque cuiuscumque conditionis, status, dignitatis, etiam si papalis exsistat, qui mandatis, statutis seu ordinationibus, aut praeceptis huius sacrae synodi et cuiuscumque alterius concilii generalis legitime congregati, super praemissis, seu ad ea pertinentibus, factis, vel faciendis, obedire contumaciter contempserit, nisi resipuerit, condignae poenitentiae subiiciatur, et debite puniatur, etiam ad alia iuris subsidia, si opus fuerit, recurrendo.[43]

De asemenea, declară că fiecare indiferent de îndeletnicire, statut sau demnitate, chiar papală să fie, care se împotrivește persistent să se supună mandatelor, statutelor sau reglementărilor hotărâte sau care se vor hotărî, precum și prescripțiilor acestui sfânt sinod sau ale unui alt conciliu general întrunit legitim care nu au fost încă decise sau în chestiunile cu referire la acestea, prin urmare dacă acesta nu se oprește de la aceasta, este supus la o penitență corespunzătoare și trebuie pedepsit pe măsură, la care se pot folosi în caz de necesitate și alte măsuri de judecată[44].

---

[39] Carl Mirbt, Kurt Aland (Hrsg.), *Quellen zur Geschichte des Papsttums und des römischen Katholiziismus*, Band I: von Anfängen bis zum Tridentinum, J.C.B. Mohr Verlag, Tübingen, 1967, p. 477.

[40] Adolf Martin Ritter, Bernhard Lohse, Volker Leppin (Hrsg.), *Kirchen und Theologiegeschichte in Quellen,* Band II: Mittelalter. Neukirchener Verlag, 2001. P. 325.

[41] Carl Mirbt, Kurt Aland (Hrsg.), *Quellen zur Geschichte des Papsttums…*, p. 477.

[42] Adolf Martin Ritter, Bernhard Lohse, Volker Leppin (Hrsg.), *Kirchen und Theologiegeschichte...*, pp. 325.

[43] Carl Mirbt, Kurt Aland (Hrsg.), *Quellen zur Geschichte des Papsttums*, p. 477.

[44] Adolf Martin Ritter, Bernhard Lohse, Volker Leppin (Hrsg.), *Kirchen und Theologiegeschichte...*, pp. 325-326.

Textul decretului a clarificat că legitimitatea Conciliului a fost primită direct de la Hristos, iar Părinții Bisericii s-au adunat regulat. Conciliul de la Konstanz, la rândul său, a constituit un conciliu general, fiind responsabil pentru întreaga biserică. Astfel că, prin expresia ,,ecclesia militans", s-a prezentat ceea ce a fost necesar, o instanță mediatoare între Dumnezeu și om. Prin urmare, papalitatea a părut să nu fie necesară[45].

De acest Conciliu trebuia să asculte fiecare, indiferent de rangurile sau pozițiile în societate, inclusiv papa - ,,etiam si papalis existat". Prin expresia ,,obedire" s-a întărit ideea că doar prin Conciliu, Biserica poate fi salvată, iar toate deciziile adoptate în cadrul lui trebuie să fie respectate. De asemenea, s-a stabilit că cine este neascultător să fie pedepsit printr-o ,,pedeapsă canonică". Condiția de superioritate a Conciliului față de papă s-a pus pentru a continua sesiunile de lucru și pentru a nu se întâmpla, în Biserica Apuseană, această situație schismatică din nou. Desigur, atenția a fost și asupra curiei papale care nu a mai avut dreptul, fără aprobarea conciliului, să fie mutată sau să-l urmeze pe papă[46].

Într-o analiză a decretului se susține că acest Sfânt Sinod a constituit un conciliu general pentru terminarea schismei, pentru unitatea și reforma Bisericii lui Dumnezeu în cap și membre și pentru lauda Atotputernicului Dumnezeu[47]. Acesta a fost întrunit în legitimitatea Duhului Sfânt și a avut puterea nemijlocită de la Hristos[48]. Oricare, indiferent de statutul sau demnitatea sa, chiar și dacă este papă, este obligat să asculte în chestiunile care se referă la dogmă și la clarificarea prezentei schisme, precum și la reforma Bisericii în cap și membre[49]. În final, s-au reamintit punctele principale ale decretului, fiind inclusă și o somație. Prin urmare, dacă cineva ar fi refuzat cu încăpățânare ascultarea rânduielilor, deciziilor, prescripțiilor, prevederilor acestui Sfânt Sinod și a fiecărui Conciliu următor întrunit legitim sub această premisă sau care să dezbată o problemă asemănătoare, să fie supus unei pedepse adevărate[50].

Decretulul „Haec Snacta" – din nou în centrul atenției, înainte și după Conciliul I-II Vatican

Între teologi și cercetătorii istorici sunt păreri diferite cu referire la decretul *Haec Sancta*. Unii sunt de părere că acesta a fost valabil doar pentru contextul în care s-a aflat Biserica Apuseană, în momentul respectiv, în timp ce alții pun în discuție continuitatea lui până astăzi.

---

[45] Walter Brandmüller, *Das Konzil von Konstanz 1414-1418. Bis zur Abreise…*, p. 244.

[46] Walter Brandmüller, Das Konzil von Konstanz 1414-1418. Bis zur Abreise…, pp. 244-249.

[47] Paul de Vooght, „Der derzeitige Stand der Erforschung des Konziliarismus", în*: Concilium-Internationale Zeitschrift für Theologie, München-Zürich,* 1971, p. 299.

[48] Nobert Rotzinger, *Das Konzil von Konstanz*. Die Beanspruchung…, p.37.

[49] Remigius Bäumer, ,,Konstanzer Dekret", *în: Lexikon für Theologie und Kirche*, *2. Aufl. Bd. 6.,* Freiburg, 1961, p. 503

[50] Hans Küng, *Strukturen der Kirche*, Herder Verlag, Freiburg, 1962, p. 245.

În anul 1870, Conciliul Vatican I a afirmat infailibilitatea papală[51] și a proclamat primatul papal[52]. Această decizie a creat o situație conflictuală între susținătorii mișcării conciliariste și cei care au susținut infailibilitatea papală. În acest context, s-a reamintit învățătura reputatului teolog spaniol Juan de Torquemada[53], aceasta susținând că originea conciliarismului își are fundamentul în învățătura eretică a lui William de Ockham și Marsilius of Padua. Textul ,,Haec Sancta", prin această afirmație, a fost înstrăinat de tradiția Bisericii Apusene[54].

Decretul ,,Pastor aeternus"[55], aprobat de Conciliul Vatican I, a produs un mediu ostil studiilor conciliare la sfârșitul secolului al XIX-lea și la începutul de secolului al XX-lea. Totuși, în istoriografia de specialitate a început să crească o serie de colecții conciliare, tipărind și analizând numeroase izvoare[56]. De amintit este Heinrich Finke care, la câțiva ani după conciliul Vatican I, a început seria intitulată ,,Acta Concilii Constantiensis"[57].

Conciliul Vatican II a creat un mediu favorabil discuțiilor pe tema teoriei conciliare, deoarece, în acest moment, mulți cercetători au fost interesați de recuperarea învățăturii conciliariste. Paul de Vooght, în anul 1960, a sugerat existența unei contradicții între Decretul ,,Pastor aeternus" și decretul ,,Haec Sancta"[58]. Acesta a precizat că decretul și valabilitatea lui au continuitate până astăzi. În opinia lui, credința este o întrebare esențială care a stat întotdeauna pe ordinea de zi a bisericii. Conciliul este în caz absolut instanța superioară în lămurirea problemelor dogmatice. Prin urmare, cine trage la îndoială complet valabilitatea și autoritatea lui (Haec Sancta), ar trebui, în cele din urmă, să pună la întrebare, începând cu anul 1417, legitimitatea tuturor papilor[59].

Afirmația a fost criticată de către Joseph Gill, directorul Institutului pontifical Oriental. Acesta a menționat vechile discuții despre ,,Haec Sancta", prin care decre-

---

[51] Hubert Jedin, ,,Bischöfliches Konzil oder Kirchenparlament? Ein Beitrag zur Ekklesiologie der Konzilien von Konstanz und Basel", în: Remigius Bäumer (Hrsg.), Die Entwicklung des Konziliarismus…, p. 210.

[52] Werner Löser, Karl Lehmann, Matthias Lutz-Bachmann (Hrsg.), *Dogmengeschichte und katholische Theologie*, Ed. Echter, Würzbug, pp. 187-188. Hans Küng, *Konzil und Wiedervereinigung*, Herder Verlag, Freiburg, 1960, pp. 239-240.

[53] Thomas M. Izbicki, „Papalist Reaction to the Council of Constance: Juan de Torquemada to the Present", în: *Church History,* Vol. 55 (1986), nr. 1, pp. 7-20.

[54] Sebastian Provvidente, ,,The synodal practices of the Council of Constance (1414-1418): Between symbol and trace", în: *Bulletin du centre d'études médiévales d'Quxerre*, nr. 7 (2013), p. 2; B. Tierney, *Foundations of Conciliar Theory. The Contribution of the Medieval Canonists from Gratian to the Great Schism*, Brill, Leiden, 1998, pp. 199-214.

[55] Giuseppe Alberigo, ,,Die Rezeption der großen christlichen Überliferung durch das Zweite Vatikanische Konzil, în: Werner Löser, Karl Lehmann, Matthias Lutz-Bachmann Hrsg., *Dogmengeschichte und katholische…*p. 303-320.

[56] Sebastian Provvidente, ,,The synodal practices of the Council of Constance…", p. 2.

[57] Heinrich Finke, *Acta Concilii Constantiensis,* Vol. 1-4, Ed. Regensberg, Münster, 1896, 1923, 1926, 1928.

[58] Sebastian Provvidente, ,,The synodal practices of the Council of Constance…", p. 3.

[59] Thomas Martin Buck, Herbert Kraume, *Kirchen Politik Weltgeschehen Alltagsleben*…, p. 118.

tul a fost interpretat ca o intenție eretică de a submina constituția Bisericii dorită de Dumnezeu[60].

Savantul catolic, Hans Küng, a fost mai moderat. Acesta nu a susținut o supremație conciliară radicală. În opinia sa, puterea Conciliului trebuie folosită doar în caz de erezie sau schismă[61]. Conciliul Vatican II, prin decretul „Lumen gentium"[62], a recunoscut magisteriul colegial și episcopal al Bisericii, însă, cu toate acestea, a lăsat ușa deschisă centralismului curial[63].

Norbert Rotzinger, fiind de aceeași părere cu Paul de Vooght, a constatat că autoritatea decretului „Haec Sancta" nu s-a oprit doar pentru rezolvarea problemei Conciliului de la Konstanz, ci acesta își extinde autoritatea și la conciliile generale viitoare, semnalând că autoritatea conciliului este superioară papalității[64].

Opozanții săi pretind că prin eliminarea diferitelor obediențe, Conciliul și-a pierdut calitatea ecumenică. Aceștia au folosit ca argument temeiul proveniență papalității pe linie directă de la Hristos, prin urmare puterea papală nu poate fi limitată[65].

Walter Brandmüller și Remigius Bäummer au constat că nu a fost nimic nou în practica tradiției bisericești prin folosirea decretului „Haec Sancta" la papii eretici, acest decret fiind o soluție necesară pentru restabilirea liniștii în Biserică[66].

În viziunea lui Jan Kupp, textul decretului a fost neclar, rezumând numeroase învățături elaborate de zeci de ani. Pe de o parte, a remarcat în text cerințele concrete ale politicii vremii, pe de altă parte, a observat o deschidere a textului spre viitor ca o lege permanentă de urgență a Bisericii[67].

Au fost și teologi care au căutat argumente pentru mișcarea conciliaristă în tradiția canonică a Bisericii. Astfel că, Brian Tierney, prin publicația „fundamentele teoriei conciliare", consideră că adevărata sursă a gândirii conciliare ar trebui căutată în interiorul tradiției canonice. Sursele acestor idei au fost, pe de o parte, corpul de texte canonice, care interpretau structura bisericii universale în termeni de organizație bisericească și, pe de altă parte, acele părți ale decretului care analizează cazul unui papă eretic[68].

Prin urmare, trebuie făcută o diferență între punctul de vedere al teologilor și sensul acordat textului de către istorici. Din această cauză, schisma trebuie înțeleasă ca o condiție și nu ca o justificare a textului. Conciliul a fost pus în situația de a căuta o

---

[60] Sebastian Provvidente, „The synodal practices of the Council of Constance...", p. 3.

[61] Hans Küng, *Strukturen der Kirche...*, p. 259.

[62] Jürgen Miethke, *Konziliarismus...*, p. 81.

[63] Sebastian Provvidente, „The synodal practices of the Council of Constance...", p. 3; Thomas Martin Buck, Herbert Kraume, *Kirchen Politik...*, p. 117.

[64] Nobert Rotzinger, *Das Konzil von Konstanz…*, p. 38.

[65] Nadja Kloss, *Die causa unionis auf dem Konstanzer Konzil (1414-1418)...*, p. 10.

[66] Nadja Kloss, *Die causa unionis auf dem Konstanzer Konzil (1414-1418)...*, p. 10.

[67] Jan Keupp, Jörg Schwarz, *Konstanz 1414-1418. Eine Stadt und ihr Konzil*, Theiss Verlag, p. 46.

[68] Sebastian Provvidente, „The synodal practices of the Council of Constance...", p. 2.

rezolvare, având un fundament teologic pentru a finaliza momentul stânjenitor apărut în Biserica Apuseană[69].

Concluzii

Decretul ,,Haec Sancta"[70] a fost soluția principală în rezolvarea problemei din sânul Bisericii Apusene care a apărut la sfârșitul veacului al XIV-lea[71]. Datorită acestui decret, a fost posibilă alegerea unui nou papă, iar prin alegerea lui să se pună capăt schismei și să fie reorganizată Biserica Apusenă.

Cei care s-au ocupat de traducerea textului original al decretului ,,Haec Sancta", au pus în lumină prin analiza textului ,,Haec Sancta" originea Conciliului, importanța decretului și necesitatea lui pentru rezolvarea momentului de tristă amintire din viața Bisericii Apusene[72].

Cu toate acestea, decretul, în numeroase rânduri, a fost contestat, fiind socotit doar o soluție de avarie, iar unii, mai critici, afirmând că este o teorie eretică care atentează la constituția Bisericii Romano-Catolice[73].

Totuși, în Biserica Răsăriteană, sinodul are un rol bine însemnat, fiind instanța superioară în luarea unor decizii cu privire la chestiunile de credință. Această practică poate fi observată începând cu cele șapte Sinoade Ecumenice și continuată până astăzi[74].

---

[69] Josef Wohlmuth, ,,Die Konzillien von Konstanz und Basel", în: Giuseppe Alberigio (Hrsg.), *Geschichte der Konzilien: vom Nicaenum bis zum Vaticanum II,* Fourier Verlag, Düsseldorf 1993, p. 239.

[70] Nobert Rotzinger*, Das Konzil von Konstanz*…, p. 36.

[71] Thomas Martin Buck, Herbert Kraume*, Kirchen Politik*…, pp. 40-41.

[72] Thomas Martin Buck*,* Herbert Kraume*, Kirchen Politik*…, p. 354.

[73] Thomas M. Izbicki, ,,Papalist Reaction to the Council of Constance...", pp. 7-20.

[74] Hans-Georg Beck, *Kirche und theologische Literatur im byzantinischen Reich,* C. H. Beck Verlag, München, 1977; Sorin Șelaru (coord.), *Hotărârile dogmatice ale Sinoadelor Ecumenice,* Basilica, București, 2018. Vezi și în Statutul de Organizare al Bisericii Ortodoxe din România.